

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Бойко Ілона

Науковий керівник: доц. Грушко В. С.

«АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ АРЕАЛ – ПЕРСПЕКТИВИ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА»

Азійсько-Тихоокеанський регіон демонструє стрімке соціально-економічне зростання, що супроводжується збільшенням ємності внутрішнього ринку за рахунок вдалого комбінування наявних природних, фінансових та людських ресурсів. Нарощуючи потенціал для свого подальшого розвитку та для економічної експансії в інші регіони земної кулі Азійсько-Тихоокеанський ареал поступово перетворюється у могутню економічну потугу світу.

Феноменом Азійсько-Тихоокеанського регіону є концентрація у її межах країн, що останнім часом демонструють найвищі темпи економічного зростання. Це актуалізує дослідження чинників, які зумовлюють динамічний розвиток цієї частини світу.

Мета статті – визначити фактори соціально-економічного розвитку країн Азійсько-Тихоокеанського регіону та оцінити перспективу його перетворення в головний економічний центр світу.

Дослідженням проблематики розвитку країн Азійсько-Тихоокеанського регіону присвячені роботи таких науковців, як Наталія Баранова, Іммануїл Валлерстайн, Наталія Городня, Леонід Лещенко, Михайло Потапов та ін.

На початку 2000-х років на Азію припадало 26% світового виробництва, на 2019 рік цей показник збільшився до 38% та продовжуватиме збільшуватись із кожним роком. Прогнозують, що у найближчий час економіка країн Азії – вперше з XIX століття перевершить економіки решти світу. Левову частку внеску Азії у світове виробництво складає Азійсько-Тихоокеанський регіон [5, с. 165].

Для того щоб зрозуміти причини динамічного росту економік країн Азії потрібно детально розібратися у моделях економічного розвитку, які обрали собі ці країни.

Слід зазначити, що в кожній з країн Азійсько-Тихоокеанського ареалу економічна модернізація мала різні умови і різну ефективність. Тому можна говорити про існування в кожній з них власної моделі розвитку, які можна згрупувати в залежності від часу здійсненої модернізації і деяких спільних рис в чотири групи.

Першою виділяють японську модель розвитку, для якої є характерним ієрархічний корпоративізм, тобто держава відіграє основну роль у питаннях регулювання економіки, розробляє і реалізовує програми економічного розвитку. Прикладом цієї моделі був захист внутрішнього ринку від іноземних товарів та капіталів для підтримки вітчизняних виробників. Політика в сфері контролю над зовнішньою торгівлею, валютними операціями і рухом капіталу впродовж тривалого часу була одним з найбільш ефективних інструментів впливу держави на економічний розвиток Японії [3, с. 198].

Другою групою є – моделі нових індустріальних країн «першої хвилі», до яких входять: Сингапур, Гонконг, Тайвань, Республіка Корея, які іноді характеризують як країни «конфуціанського капіталізму». Переваги «конфуціанського капіталізму» одним із перших у 1979 році описав американський політолог Герман Кан. Він обґрунтував думку про те, що головною причиною динамічного соціально-економічного зростання країн Далекого Сходу була саме конфуціанська традиція, яка ґрунтується на особистій ретельності, наполегливості в досягненні поставленої мети, загостреному почутті організаційної ідентичності та розглядає родину як «базову економічну одиницю», а державу – як інституцію, що відповідає за благополуччя середнього класу [2, с.41].

У третю групу входять – моделі нових індустріальних країн «другої хвилі» таких, як: Індонезія, Таїланд, Малайзія та Філіппіни.

Четверту групу складають – моделі постсоціалістичних країн: Китай, Лаос, В'єтнам, Камбоджа.

Усі ці моделі об'єднує багато спільного, що дає підстави протиставляти азійські корпоративні моделі капіталізму західним ліберальним та соціально-ринковим моделям, де державний сектор та державне втручання у стосунки між підприємцями і працівниками є незначним [1, с. 29-31].

Характеризуючи процес модернізації східно-азійської економіки, слід зазначити, що велику роль у її стрімкому розвитку відіграють сильні державні інститути, адже вона будується урядами із урахуванням численних внутрішніх та зовнішніх факторів, а не створюється приватним підприємництвом або простим дозволом приватної власності. У будівництві сильної Азійсько-Тихоокеанської економіки значну роль відіграють національні особливості кожної з держав, що зумовлює формування національних моделей розвитку. При цьому роль урядів є ключовою та полягає в забезпеченні необхідної якості і кількості державного втручання на основі довгострокової стратегії економічного розвитку, чітко визначених і зрозумілих суспільству стратегічних пріоритетів з наголосом на національних конкурентних перевагах.

Специфічною рисою азійських моделей стало те, що вони не формувалися природнім шляхом (як в країнах Західної Європи), а були змодульовані правлячими колами на основі вироблення національних стратегій «наздоганяючого розвитку» і їх поетапної реалізації. Про це свідчить тривале перебування при владі однієї сильної партії (Комуністична партія в Китаї, Національний фронт в Малайзії, Ліберально-демократична партія в Японії) та успіх видатних національних лідерів, які проводили економічну модернізацію (Лі Куан Ю в Сингапурі, Мохамад Махатхір в Малайзії, Хаджі Мохамед Сухарто в Індонезії, Прем Тінсуланд в Таїланді та ін.).

У результаті – економіка Китаю більша, ніж США, Філіппін — ніж Нідерландів, В'єтнаму — ніж Швейцарії. Економіка Індонезії 2020 року, за прогнозами світових економістів стане сьомою найбільшою у світі й до 2023 року залишить позаду російську. В'єтнам — серед країн, які зростають найшвидше, з 2000 року він обігнав 17 держав, включаючи Бельгію та Швейцарію, а Бангладеш за останні 20 років обігнав 13 країн [6].

Слід згадати, що Азія майже всю історію людства була багатшою за Європу. Вона домінувала у світовій економіці більшу частину історії, до XIX століття. Наприкінці XVII століття у регіоні сконцентрувалось понад дві третини світового ВВП і три чверті населення.

Протягом наступних трьох століть Азія поступилась першістю Європі, бо на європейському континенті сталась індустріальна революція, яка прискорила його розвиток.

До 1950-х років на Азію припадало менш ніж 20% світового виробництва, попри те, що тут жила більш ніж половина населення світу. Першими країнами, які наздогнали Захід, були Японія та Південна Корея. Але наприкінці 1970-х років їхній результат затьмарив Китай — після того, як у країні пройшли ринкові реформи під керівництвом Ден Сяопіна [3, с. 215].

За пару поколінь Азії вдалося зробити новий економічний стрибок. Це відбулося завдяки збільшенню об'ємів торгівлі, прямих іноземних інвестицій та вдалій макроекономічній політиці, завдяки стимулюванню заощаджень та їх спрямування в промислові інвестиції, проведення земельної реформи та фінансування сільського господарства, завдяки вдалому використанню податкової політики та активному застосуванню кредитно-фінансових важелів для спрямування розвитку приватного сектора в пріоритетних напрямках та завдяки запровадженню тристоронньої системи співробітництва уряду, бюрократії та бізнесу для обговорення поточних проблем суспільно-економічного розвитку [4, с. 232].

У той час, поки традиційні демократичні центри прийняття рішень у Європі та США займаються локальними питаннями, Схід діє на глобальному рівні. Країни цього регіону є учасниками регіонального форуму АСЕАН, Всесвітньої торгової організації, а Китай є постійним членом Ради Безпеки ООН і разом з Японією співпрацює у Міжнародному валютному фонді. Слід також зазначити, що держави Азійсько-Тихоокеанського регіону знаходяться серед лідерів, що володіють і розробляють цифрові технології, потребують постійного постачання сировини та ведуть активну боротьбу за ринки збуту виготовлених товарів. Проводиться велика робота, щодо реалізації багатомільярдного проекту — нового китайського Шовкового шляху. Серед заходів, що допоможуть посилити всебічне

довгострокове зростання та стійкість до зовнішніх потрясінь є продовження цілеспрямованих структурних реформ. Пріоритети відрізняються в динамічній економіці Азії. Передові економіки країн Азійсько-Тихоокеанського регіону повинні зосередитись на підвищенні ефективності витрат на наукові дослідження та підвищенні продуктивності в секторі послуг. У країнах, що розвиваються, більш актуальним є залучення прямих іноземних інвестицій та розширення можливостей економіки поглинати нові технології та стимулювати внутрішні інвестиції. Ці кроки допоможуть регіону розвиватися та продовжувати досягати рівня найсильнішої світової економіки.

Економічне зростання означатиме й укріплення політичного впливу цього регіону. Могутній Тихоокеанський ареал не марнуватиме можливості нав'язати решті світу свої правила гри.

Тому всім країнам, які позичили мільярди у Китаю чи мають спільні проекти з ним, краще не мати ілюзій відносно країн Азії та готуватись, що впливовий східний регіон спробує стати головним економічним центром світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранова Н. С. Північно-Східна Азія у доктринальних засадах тихоокеанської політики США (кінець 1990-х - 2000-і роки) / Н. С. Баранова. Київ: – 2003. - Вип. 43 (ч. II). - С.29-31.
2. Валлерстайн І. Возвышение Восточной Азии или Миросистема в XXI веке / И. Валлерстайн // Конец знакомого мира. Социология XXI века. – М.: Логос, 2003. – 164 с.
3. Городня Н. Специфіка суспільно-економічної моделі Японії та її еволюції в умовах глобалізації / Н. Городня // Дослідження світової політики. – 2006. – Вип.34. – С.198-219
4. Лещенко Л. Модерністсько-традиціоналістська парадигма соціально-економічних перетворень у країнах Південно-Східної Азії / Л. Лещенко // Дослідження світової політики. – 2009. – Вип.46. – С. 230-246
5. Потапцов М. А. Экономика современной Азии / М. А. Потапцов, А. И. Салицкий, А. В. Шахматов. – М. : «Международные отношения», 2008. – 251 с.
6. Приріст ВВП країн світу [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1&pcode=tsieb020>.

Бернацька Ірина

Науковий керівник: доц Кіцак В. М.

ПОДІЛЬСЬКА ГРУПА ПІДКАРПАТСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ШНУРОВОЇ КЕРАМІКИ

Актуальність дослідження полягає в тому, що племена культур шнурової кераміки, які проживали у другій половині III – першій половині II тисячоліття до н.е. на території Передкарпаття, Поділля і Волині, відіграли вагомий роль у процесі етногенезу Центральної та Східної Європи, в тому числі і слов'янських народів. Історія населення подільської групи підкарпатської культури шнурової кераміки є мало досліджуваною темою, що зумовлено недостатньою кількістю археологічних розкопок та браком джерел.

Наукова новизна статті базується у тому, що в ній уперше здійснена спроба узагальнити наявний археологічний та джерельний матеріал регіону Тернопільщини, заселеного племенами подільської групи підкарпатської культури шнурової кераміки.

Мета дослідження полягає у вивченні матеріальних пам'яток та духовної культури населення подільської групи підкарпатської культури шнурової кераміки на теренах Тернопілля.

Виходячи з поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- проаналізувати особливості географічних умов та ландшафту Тернопільської області;
- висвітлити періодизацію підкарпатської культури;
- дослідити поховання населення подільської групи ;
- зробити аналіз археологічних знахідок подільської групи та зробити спробу реконструкції вірувань цього періоду.

Науковий доробок вітчизняних істориків та археологів із даної проблематики обмежується загальними публікаціями І. Свешнікова [4], К. Бунятян [1], Б. Рибаківа [3], Ю.